

Warszawa, dnia 16 marca 2020 r.

Polska Rada Centrów Handlowych
ul. Nowogrodzka 50
00-695 Warszawa
e-mail: prch@prch.org.pl

Sz. P.
Jadwiga Emilewicz
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Rozwoju

Szanowna Pani Premier!

W związku z pojawiającymi się w przestrzeni publicznej zapowiedziami dotyczącymi tzw. „odmrożenia” gospodarki w związku z wystąpieniem w Polsce zakażeń wirusem SARS-CoV-2, w imieniu Stowarzyszenia – Polska Rada Centrów Handlowych (dalej jako: „PRCH”), chciałbym poniżej przedstawić **rekomendacje branży nieruchomości handlowych w związku z ponownym otwarciem centrów, galerii, parków i ulic handlowych** po zniesieniu ograniczeń w ich funkcjonowaniu wynikających z ogłoszonego stanu epidemii.

Chcielibyśmy podkreślić, że opracowane rekomendacje powstały we współpracy szerokiego grona wynajmujących oraz najemców i niezwykle istotne dla nas jest zapewnienie należytego poziomu bezpieczeństwa konsumentów odwiedzających nieruchomości handlowe. Jesteśmy świadomi, że jedynie wprowadzenie konkretnych i zdecydowanych działań zapobiegawczych i ochronnych umożliwi ograniczenie rozprzestrzeniania się wirusa COVID-19, przy jednoczesnym niezakłóconym funkcjonowaniu centrów, galerii, parków i ulic handlowych. Zaproponowane przez nas rozwiązania miałyby być wdrażane w okresie obowiązywania stanu epidemii.

Dlatego też, chcielibyśmy przedstawić Pani Premier wypracowane przez Członków naszego Stowarzyszenia i zebrane przez nas rekomendacje, które branża chciałaby wdrożyć po podjęciu oficjalnej decyzji o chociażby częściowym zniesieniu ograniczeń dotyczących funkcjonowania obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

Podstawowym celem naszych propozycji jest **zapewnienie maksymalnego poziomu bezpieczeństwa zarówno pracownikom i zatrudnionym w branży nieruchomości handlowych. W procesie tym kluczowe jest także pobudzenie konsumpcji obywateli przy zbudowaniu poczucia bezpieczeństwa robienia zakupów przez obywateli.**

Opisane poniżej postulaty przewidują następujące rekomendacje i postulaty związane ze stopniowym znoszeniem ograniczeń w funkcjonowaniu wielkopowierzchniowych obiektach handlowych:

- 1. Powiązanie maksymalnej liczby osób przebywających w placówce handlowej z jej powierzchnią.**
- 2. Podejmowanie działań prewencyjnych związanych z przebywaniem w obiektach handlowych - obowiązek posiadania maseczek, unikanie zbiorowisk ludzkich, monitorowanie liczby klientów.**
- 3. Stopniowe przywracanie możliwości funkcjonowania poszczególnych placówek handlowych.**
- 4. Wprowadzenie specjalnych środków ochronnych w strefach gastronomicznych – działanie w trybie dostaw / „na wynos”, ograniczenie liczby miejsc siedzących, zapewnienie odstępów między klientami.**
- 5. Wprowadzenie zmian w funkcjonowaniu tzw. godzin dla seniorów – wskazanie określonych grup placówek handlowych, zmiana godzin.**
- 6. Wprowadzenie środków ochronnych na parkingach, w toaletach, w strefach wspólnych – zapewnienie dostępów, częstsze sprzątanie i dezynfekcja, wyeliminowanie możliwości tworzenia się skupisk ludzkich.**
- 7. Podejmowanie szeroko zakrojonych akcji edukacyjnych i informacyjnych dotyczących zasad przebywania w obiektach handlowych.**
- 8. Postulat czasowego przywrócenia handlu w niedziele.**

Jednocześnie chcielibyśmy zaapelować do Pani Premier o możliwe precyzyjne i konkretne wskazanie okresu obowiązywania wszelkiego rodzaju ograniczeń związanych z funkcjonowaniem wielkopowierzchniowych obiektów handlowych i zlokalizowanych w nich placówkach handlowych. Takie działanie umożliwi przedsiębiorcom działającym w tej branży na podjęcie niezbędnych środków zmierzających do dostosowania swojej działalności do planowanych i konkretnie wyznaczonych etapów uruchamiania polskiej gospodarki.

Liczba osób przebywających w obiektach handlowych

Aktualnie obowiązujące przepisy wiążą maksymalną liczbę osób, które mogą przebywać w placówkach handlowych (z wyłączeniem obsługi) z liczbą stanowisk kasowych / stanowisk obsługi. W ocenie branży, w kontekście stopniowego znoszenia funkcjonujących aktualnie ograniczeń, należałoby rozważyć zmianę podejścia i sposobu ustalenia maksymalnej liczby osób przebywających w placówkach handlowych, przy uwzględnieniu konieczności zapewnienia odpowiedniego odstępu pomiędzy nimi.

W tym zakresie rekomendujemy wprowadzenie rozwiązania, zgodnie z którym **liczba osób, które będą mogły – w tym samym czasie – przebywać w placówce handlowej uzależniona będzie od powierzchni przypadającej na jednego klienta**. Rekomendujemy aby podobnie jak w Austrii zastosować przelicznik, zgodnie z którym w placówkach handlowych przebywać może 1 osoba na 20 m² powierzchni handlowej lokalu.

Takie rozwiązanie, w kontekście propozycji wskazanych poniżej, mających na celu zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pracowników sklepów, jak i klientów, wydaje się być uzasadnione. Co więcej, odejście od często problematycznego mechanizmu powiązania liczby osób ze stanowiskami kasowymi / stanowiska obsługi, pozwoli na odpowiednie dostosowanie dostępności placówek handlowych.

Jednocześnie, zarówno właściciele i zarządcy wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, jak i najemcy poszczególnych lokali handlowych i usługowych, korzystając z dostępnych narzędzi, dysponują możliwością stałego monitorowania liczby osób przebywających w takich obiektach, co dodatkowo pozwoli na kontrolowanie i przeciwdziałanie powstawaniu niepożądanych zbiorowisk ludzkich na ich terenie.

Podejmowanie działań prewencyjnych przy wejściach do obiektów handlowych

Dla zapewnienia jak największej przepustowości obiektów handlowych, jak i uniknięcia gromadzenia się skupisk ludzkich, rekomendujemy **uruchamianie jak największej ilości wejść do wielkopowierzchniowych obiektów handlowych**.

Ponadto, , proponujemy wprowadzenie wzmożonej obsady służb ochroniarskich, których zadaniem powinno być sprawdzanie, czy klienci obiektów stosują się do obowiązku noszenia maseczek ochronnych lub zakrywania twarzy.

W związku z wprowadzeniem obowiązku zakrywania twarzy (nosa i ust) proponujemy, aby **w każdym wielkopowierzchniowym obiekcie handlowym znajdowało się co najmniej jedno miejsce, w którym możliwy będzie zakup maseczek ochronnych**.

Dodatkowo, jako branża, rekomendujemy wykorzystywanie wszelkich możliwych środków (np. poprzez wykorzystanie służb ochroniarskich i pracowników poszczególnych placówek handlowych) w celu **egzekwowania obowiązku zakrywania twarzy/noszenia maseczek ochronnych oraz eliminowanie wszelkich niepożądanych zbiorowisk ludzkich.**

Chcemy, aby zarówno pracownicy obiektów handlowych, jak i konsumenci, mieli możliwość bezpiecznego korzystania z oferty handlowo-usługowej centrów, galerii, parków i ulic handlowych. Dlatego też będziemy przywiązywać szczególną uwagę do tego, aby wszelkie wprowadzane środki bezpieczeństwa były wykorzystywane w naszych obiektach.

Stopniowe otwieranie poszczególnych placówek handlowych

W naszej ocenie, przy uwzględnieniu aktualnego stanu epidemicznego w Polsce, uzasadnione byłoby stopniowe zdejmowanie ograniczeń w funkcjonowaniu poszczególnych placówek handlowych zlokalizowanych w ramach nieruchomości handlowych.

Niewątpliwie, **w pierwszej kolejności nastąpić powinno otwarcie placówek handlowych i usługowych, których funkcjonowanie na ten moment zostało ograniczone** (np. sklepów odzieżowych i obuwniczych, księgarni, sklepów wnetrzarskich itd.). W naszym przekonaniu otwieranie sklepów nie powinno być powiązane z ich powierzchnią, gdyż bezpieczeństwo zapewnia zastosowanie przelicznika liczby klientów na m² sklepu. Jednocześnie, mając na względzie charakter tego rodzaju placówek handlowych, rekomendujemy **podejmowanie środków niezbędnych do wyeliminowania zbędnego kontaktu fizycznego z osobami trzecimi i zachowania odpowiedniego odstępu między ludźmi.** W tym celu zalecamy rezygnację z funkcjonowania przymierzalni, testowania produktów, czy też promocji/pokazów. Jednocześnie proponujemy wprowadzenie jasnych i przystępnych oznaczeń i komunikatów, służących zapewnieniu w placówkach handlowych odpowiedniego odstępu między klientami.

W dalszej kolejności, co jest wprost powiązane z dalszą obserwacją rozwoju zakażeń i sytuacji epidemicznej w Polsce, proponujemy **ponowne uruchomienie placówek handlowych świadczących usługi rozrywkowe w powiązaniu z przywróceniem funkcjonowania żłobków/szkół/przedszkoli.**

W naszej ocenie, dopiero w sytuacji, w której możliwe będzie normalne działanie placówek oświatowych, po wprowadzeniu odpowiednich – zaostrożonych rygorów bezpieczeństwa – możliwe będzie uruchomienie tych części centrów i galerii handlowych.

Funkcjonowanie placówek gastronomicznych w obiektach handlowych

Wydzielone strefy restauracyjne (*food court*) stanowią istotną część obiektów handlowych. Niemniej jednak, uwzględniając charakter tego typu miejsc, uważamy za niezbędne przedsięwzięcie specjalnych środków ostrożności.

W pierwszej fazie ponownego uruchamiania placówek gastronomicznych rekomendujemy **wprowadzenie możliwości obsługi klientów w systemie „na wynos” i w ramach dostaw**. W kontekście stopniowego „zdejmwania” ograniczeń w funkcjonowaniu wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, utrzymywanie obecnie obowiązującego całkowitego zakazu funkcjonowania restauracji w centrach i galeriach handlowych nie znajduje uzasadnienia.

Wraz z dalszym otwieraniem placówek gastronomicznych, proponujemy wprowadzenie dodatkowych środków ostrożności, polegających chociażby na **ograniczeniu liczby dostępnych miejsc siedzących o połowę** lub też stosowanie **specjalnych rozwiązań umożliwiających zachowanie odpowiedniej odległości między klientami** poprzez oznaczenie miejsc, z których można korzystać. Podobne rozwiązania w wielu krajach azjatyckich skutecznie zapewniły bezpieczną możliwość korzystania z gastronomii w obiektach handlowych. Warto wspomnieć, że stopniowe przywracanie gastronomii jest niezwykle istotne dla polskich przedsiębiorców, gdyż w wielu restauratorów to małe rodzinne firmy.

Stosowanie tzw. „godzin dla seniorów” w obiektach handlowych

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami, placówki handlowe zobowiązane są umożliwić w godzinach 10:00-12:00 dokonywanie zakupów wyłącznie osobom powyżej 65 roku życia.

W naszej ocenie, niezbędne jest wprowadzenie zmian do funkcjonującego systemu. W sytuacji, w której wprowadzony zostanie powszechny obowiązek zakrywania twarzy, należałoby rozważyć określenie innych ułatwień dla seniorów.

Proponujemy, aby **funkcjonowanie tzw. godzin dla seniorów ograniczone zostało wyłącznie do tych placówek handlowych, w których możliwy jest zakup produktów pierwszej potrzeby** (np. sklepy spożywcze, apteki, drogerie).

Ponownej analizy wymagają również określony przedział czasu w ramach tzw. „godzin dla seniorów” – wydaje się, że uzasadnione byłoby ich przesunięcie na pierwsze godziny funkcjonowania tych sklepów, kiedy są one odkażone i w pełni zaopatrzone. Doświadczenia ostatnich tygodni wskazują, że seniorzy kupują kiedy im wygodnie a we wskazanych godzinach sklepy obserwują znaczący spadek obrotów. Dodatkowo w godzinach tuż przed i tuż po godzinach seniorów tworzą się duże kolejki klientów, które mogą zostać wyeliminowane poprzez zmianę tych godzin.

Funkcjonowanie toalet, parkingów i miejsc wypoczynku w obiektach handlowych

Rekomendujemy także, aby podjęcie środków ochronnych i informowania klientów dotyczyło także infrastruktury wspóltowarzyszącej występującej w wielkopowierzchniowych obiektach handlowych (w toaletach, na parkingach, w miejscach wypoczynku).

Proponujemy także, aby nadzwyczajne środki bezpieczeństwa podjęte zostały w odniesieniu do toalet. Zalecamy, aby w tego rodzaju pomieszczeniach dokonywano **wzmoczonego sprzętania i dezynfekcji**, a także podejmowano działania dotyczące ograniczenia możliwości bezpośredniego kontaktu z inną osobą (np. poprzez wyłączenie z użytkowania co drugiego pisuaru).

Uważamy, że w obecnej sytuacji – na wczesnym etapie ponownego uruchamiania wielkopowierzchniowych obiektów handlowych – **wyłączone powinno być funkcjonowanie miejsc wspólnego wypoczynku i stref dla dzieci**, co – w naszej ocenie – ograniczy powstawanie skupisk ludzkich. Do czasu zniesienia stanu epidemicznego rekomendujemy powstrzymywanie się od organizowania wydarzeń promocyjnych, aby nie generować skupisk ludzkich.

Działania edukacyjne

Zdajemy sobie sprawę, jak ważne jest uświadamianie i informowanie konsumentów. Dlatego też, rekomendujemy **podejmowanie wzmoczonych akcji informacyjnych dotyczących zasad bezpieczeństwa** przebywania w centrach i galeriach handlowych, w tym także maksymalnej liczby osób mogących przebywać w poszczególnych placówkach

handlowych. Zachęcamy do stosowania prostych i precyzyjnych komunikatów, uwidocznionych w ogólnodostępnych miejscach (np. przy wykorzystaniu plakatów, komunikatów głosowych i elektronicznych, ulotek, potykaczy).

Jako Stowarzyszenie zamierzamy także przeprowadzić **ogólnopolską kampanię edukacyjną** skierowaną do konsumentów i dotyczącą zasad bezpiecznych zakupów w centrach i galeriach handlowych. Jako organizacja pozarządowa byłibyśmy wdzięczni za wsparcie ze strony Ministerstwa Rozwoju w tym zakresie, co zwiększy możliwości dotarcia z informacjami o możliwości realizacji bezpiecznych zakupów w placówkach na terenie centrów i w innych wielkopowierzchniowych obiektach handlowych do szerszej liczby odbiorców.

Handel w niedziele

Mając na względzie aktualną sytuację epidemiczną i gospodarczą, a także konieczność zapewnienia należytego poziomu bezpieczeństwa konsumentów w obiektach handlowych, chcielibyśmy poddać Pani Premier pod rozagę możliwość **czasowego zniesienia zakazu handlu w niedziele**.

Wprowadzenie takiego rozwiązania – po pierwsze, przyczyni się do chociażby częściowego zminimalizowania ekonomicznych skutków wystąpienia w Polsce zakażeń wirusem SARS-CoV-2 odczuwanych przez branżę handlu, - po drugie zaś, umożliwi rozłożenie odwiedzalności obiektów handlowych na 7 a nie 6 dni, co pozwoli uniknąć, tak popularnych w czasie obowiązywania zakazu handlu w niedziele, nagromadzenia klientów w soboty.

Wierzymy, że w czasie panującego kryzysu gospodarczego, możliwe będzie wypracowanie kompromisu, który pozwoli na czasowe wycofanie zakazu handlu w niedziele.

Podsumowanie

Wierzymy, że zaproponowane przez nasze Stowarzyszenie **postulaty i rekomendacje tymczasowych – obowiązujących w czasie trwania stanu epidemii - środków bezpieczeństwa w wielkopowierzchniowych obiektach handlowych**, które zostały wypracowane przez branżę nieruchomości handlowych reprezentującą tak najemców jak i wynajmujących, spotkają się z uznaniem Pani Premier.

Chcielibyśmy jeszcze raz podkreślić, że naszym priorytetem jest zapewnienie odwiedzającym centra, galerie, parki i ulice handlowe maksymalnego bezpieczeństwa, przy jednoczesnej rezygnacji chociażby z części obowiązujących obecnie ograniczeń.

Ponownie chcielibyśmy także wyrazić gotowość do wszelkiego rodzaju wsparcia Ministerstwa Rozwoju i innych organów państwowych w działaniach dotyczących funkcjonowania branży nieruchomości komercyjnych.

Z wyrazami szacunku

*Radosław Knap
Dyrektor Generalny
Członek Zarządu
Polska Rada Centrów Handlowych*